

ds. Joep Dubbink

Schriftlezingen: Jesaja 30:15-21 – Lucas 13:22-30

Gemeente van onze Heer,

Als ik u zou vragen, wat er van de beide schriftlezingen van vanmorgen is blijven hangen, dan vermoed ik dat voor velen van u dat die *dichte deur* zal zijn. Die afwerende houding van de heer des huizes, en die wanhopige mensen daarbuiten, kloppend op de deur, hopen dat die op een kier zal gaan. Maar helaas, dat gebeurt niet: 'Ik ken jullie niet'.

Die heer is natuurlijk Jezus, of God zelf, en dit moet gaan over de toekomst. Over helle vuur horen we nog net niet, maar die beruchte tekst over gewezen tandengeknars komt wel voorbij, en brengt ons op deze mooie zomerdag zomaar in een naargeestige sfeer, waar we helemaal geen behoefte aan hebben.

Hel en verdoemenis, wij zijn dat niet meer gewend, en wie verlangt ernaar terug? De angstige vraag van vorige generaties, of je wel 'gered' zou worden, die is voor velen van ons meer en meer op de achtergrond geraakt. Bij een dichte deur komen bij mij andere beelden naar voren: ik zie mensen die hekken beklimmen of zich in wankele bootjes begeven om Europa of de VS te bereiken. Ik lees dat het aantal daklozen in Nederland de laatste tien jaar verdubbeld is, evenzoveel mensen die maar wat graag een deur zouden hebben waar ze binnengelaten werden, en nog liever een eigen sleutel, een eigen plek. Dat vindt u misschien een vreemde associatie, maar straks zal ik u laten zien dat dat er alles mee te maken heeft, alleen anders dan we denken.

Het kan geen toeval zijn: in deze nazomertijd kom ik nu al voor de zoveelste keer een evangelietekst tegen die niet lekker wegglijdt, maar je bijkans in je keel blijft steken. Vorige week over die verdeeldheid die Jezus kwam brengen, over twee weken staat er ook weer zoiets fraais gepland, het is elke keer raak. Wat wil Jezus toch, waarom zit hij ons zo op stang te jagen? En had het leesrooster daar niet wat omheen kunnen knippen...?!

* * *

Gelukkig hebben ze dat niet gedaan. Gelukkig hebben ze de neiging weerstaan, het evangelie op de huiselijke maat van gezelligheid te knippen. Dus moeten we er iets mee, het in elk geval serieus nemen.

Het begint met een vraag. Een vraag van 'iemand', zonder nadere aanduiding; niet per se een tegenstander van Jezus, iemand die zich door Jezus in z'n eer of belang aangetast voelt en hem in de val wil lokken, maar zomaar 'iemand'. Zijn vraag: *'Zijn het weinigen die gered worden?'*

Wat is dat voor een vraag? Hij geeft er geen uitleg bij, maar ik vind het vreemd dat hij ervan uit lijkt te gaan dat er weinigen gered worden. Heeft Jezus die suggestie gewekt? Gaat het eigenlijk in het evangelie wel zo veel om je eeuwig heil?

Jezus heeft het tot nu toe wel gehad over 'gered worden', maar dat slaat lang niet altijd op 'eeuwig heil'. Hij zegt bijvoorbeeld tot iemand die hij genezen heeft: 'Je geloof heeft je gered' (Lucas 7:50, 8:36 enz.). Dan duidt dat wel op meer dan alleen de medische genezing, maar het gaat niet om het

hiernamaals, het gaat over het aardse leven van die man of vrouw: dat hij, of zij, weer meedoet, weer mag functioneren, weer mens mag zijn; denk aan de bezeten man, aan de bloedvloeiende vrouw.

Maar de vraag van deze man – ik neem aan dat het een man is – gaat over ‘gered worden’ in absolute zin. Daar heeft Jezus het nog maar één keer over gehad, in de gelijkenis van het zaad (Lucas 8, zie vs. 12). En dat er ‘maar weinigen gered worden’ heeft hij zeker zo letterlijk *niet* gezegd. Er zijn wel een paar van die uitspraken van Jezus, ‘velen geroepen, weinigen uitverkoren’, maar die vinden we nu juist niet terug in *dit* evangelie. Lucas legt de accenten anders maar hij heeft ons wél deze vraag overgeleverd. En nu kan ik het niet bewijzen, maar ik krijg de indruk dat je moet lezen: ‘Die gered worden, dat zijn er *toch zeker wel* weinig?!’ – dus dat die vraagsteller hier het eigenlijk wel *mooi* zou vinden als er maar weinig gered zouden worden. Waarom? Nogal wiesdes. *Omdat altijd prettig is wanneer je behoort tot een exclusieve groep.*

Ik kan me vergissen, maar het zou me ook niet verbazen als de man die deze vraag stelt niet bezig is met zijn eigen gered-zijn, maar met dat van anderen. Want dat hiernamaals, kom je daar iedereen tegen, dan stelt het ook weer weinig voor... Daar worden grappen over gemaakt, zoals over die gang in de hemel waar je zachtjes moet doen omdat daar een bepaalde groep gelovigen zit die ‘denkt dat zij er alléén zijn’ – en dat laten ze dan maar zo. Nee, dan is de theoloog en schrijver C.S. Lewis, met zijn fantastische verhalen over de hemel en de hel (in *De grote scheiding*), een tikje harder. Hij schrijft over een man die naar de hemel mag, maar moet accepteren dat zijn buurman, een grote misdadiger, daar ook zit; en die nu aan hém vergeving moet vragen voor iets wat hij tegenover hem fout had gedaan. Dat nooit! Dan gaat ‘ie nog liever naar de hel – die bij Lewis trouwens geen poel van vuur is maar vooral grauw en saai... Niet met jan en alleman daar: het moet wel een beetje exclusief blijven! Een volgende keer vertel ik u wel over die twee dominees die in de hel kwamen, ook een fraai verhaal. En ten overvloede: het zijn *verhalen*, ze maken iets duidelijk; hoe het *is* weet niemand...

Jezus antwoordt niet direct op die vraag, die ik dus beluister als ‘het zijn er toch hopelijk wel weinig?’ Hij antwoordde *hen* – staat er, niet in uw vertaling maar Jezus verbreedt het publiek naar de hele kring van omstanders, het gaat hen allen aan: ‘Doen *jullie* je best maar!’ En dán komt het verhaal van die deur die maar net op een kiertje staat.

Dit dwarse verhaal komt zo al wat in een ander licht te staan. Jezus is door deze vraag geprovoceerd, en zijn antwoord luidt, in goed Haags: *kèk naar je ège*. Hou jij je nou maar niet met die anderen bezig, of met de *numerus fixus*, het juiste aantal, maar doe zelf wat past bij het koninkrijk van God, leef hier en nu in dat koninkrijk en dan komt het ook in eeuwigheid goed. U weet dat Jezus een ander die naar *eeuwig* leven vraagt, toevoegt: ‘Doe dit en je zult *leven*’ (Lucas 10:25 en 28). Wie zo leeft dat het de moeite waard is, die heeft ook toekomst.

En wat valt nu op, bij die dichte deur? Welke argumenten voeren degenen die buiten staan aan? ‘Wij kennen u toch!’ Dat onthult veel. Het moet gaan om de *inner circle*, om de getrouwen die geen enkele twijfel hadden dat zij wel bij de uitverkorenen hoorden, en die zich erop beroepen dat ze goede bekenden van de Heer zijn. Ze hebben samen met hem aan tafel gezeten – wordt hier gedacht aan de avondmaalsviering, de binnenste kring van vertrouwelingen? – en ze hebben hem aangehoord toen hij ‘leerde in hun straten’. Aangehoord, ja – maar wat hebben ze ermee gedaan? En wat hebben zijn woorden met hén gedaan?

Hoe meer ik het lees, hoe meer ik denk dat Lucas zich hier met hulp van Jezus’ woorden richt op de binnenste kring, op de mensen die deelnemen aan woord en sacrament. Maar die intussen door Jezus ‘bewerkers van het kwaad’ worden genoemd. Zo, dat klinkt hard! Dat is heel harde kritiek op de mensen die dat het minst hadden zien komen. Is er als Lucas zijn evangelie schrijft, ruim een generatie na Jezus, al sprake van *freewheelen*, mensen die een beetje mee dobberen, niet echt gáán

voor het leven naar het evangelie? Is er al sprake van laksheid? Dat dreigt altijd, dat geloof iets wordt dat je *hebt*, dat leven naar Jezus' richtlijn niet meer een uitdaging is maar een bezit, *in the pocket*.

* * *

Een lastig verhaal. Maar niet helemaal onverwacht. Jezus noemt de profeten, die wél binnengelaten worden, en juist de profeten zijn er sterk in, altijd eerst hun pijlen te richten op het eigen volk, op diegenen die hoog gezeten zijn. Jesaja kan er wat van. Hij maakt gehakt van diegenen die zich verliezen in allerlei slimme plannen, die denken dat ze zichzelf kunnen redden – de situatie ga ik u niet uitleggen, het heeft te maken met internationale politiek, coalities, machtsevenwicht, enfin, weinig veranderd. Jesaja volgt één duidelijke lijn: de rust bewaren, vertrouwen op God en niet op eigen grootheid en slimheid en de militaire kracht van bondgenoten als Egypte – nota bene, Egypte waar je ooit nog slaaf was. Dat zal niet lukken, dat wordt niks. Maar, en dat is het mooie aan die korte tekst:

En toch wacht de heer op het ogenblik
dat hij jullie genadig kan zijn;
toch zal hij zich oprichten
om zich over jullie te ontfermen. (Jesaja 30:18)

Dat is er ook, dat 'en toch' van God, ondanks mensen die niet naar hem luisteren. 'Gelukkig de mens die op Hem, op God, wacht' – maar voorlopig lijkt het eerder dat God op de mens aan het wachten is! Hij is rakelings nabij, meer dan bereid om de weg te wijzen, maar dan moet die mens wel zijn of haar oren open hebben, en gehoor geven. Dan zal er onderricht zijn, tot en met een stem die je zegt 'hier rechts, daar links'.

En zo hebben we vanmorgen weer eens de situatie, dat het zogenaamd strenge 'oude, eerste testament' ons meer hoop biedt dan de vaak zoveel strengere woorden van Jezus. Jesaja biedt troost, meer dan de dichte deur van Jezus...

* * *

Maar wacht, had die ook niet eerder al iets gezegd over een open deur? '... wie vraagt ontvangt, en wie zoekt vindt, en *voor wie klopt zal worden opengedaan.*' (Lucas 11:10). Hoe zit dat dan?

Nou, in de laatste twee verzen van het gedeelte gaat ineens de poort wagenwijd open. 'Uit het oosten en het westen en uit het noorden en het zuiden zullen ze komen, en ze zullen aan tafel genodigd worden in het koninkrijk van God.' Wat zullen we nou krijgen, wie komen daar nu ineens aan? Wie zijn dat helemaal, van overal komen ze, een tsunami van vreemdelingen, en ze mogen binnenkomen en aanschuiven!

Wat klinkt dat ineens modern. Of misschien moet je zeggen, dat dit soort vragen, wie hoort erbij, wie mag meedoen, wie mag vooraan zitten, in godsdienst *en* in de samenleving, dat dat van alle tijden en plaatsen is. Dat steeds een groep probeert om 'het' voor zichzelf te houden, en dat 'het' kan dan zowel het materiële bezit als het geestelijk heil zijn. Voor beide steekt Jezus een stokje. In de gelijkenis van de werkers van het elfde uur (Mat. 20:1-16) geeft hij een extreem voorbeeld van gelijke beloning voor ongelijk werk, en hier keert hij de zaken om: de laatsten worden eersten, wie van buiten komt, die mag aanschuiven, en de inner circle, daarvoor blijft de deur gesloten.

Dat is geen laatste woord. Dat geldt voor al deze dwarse teksten; ze willen geen mensen eeuwig buitensluiten, maar ze zijn uit op een schokeffect, ze willen ons aan het denken zetten – en dat is hopelijk gelukt.

Wie worden daar beter van? Allereerst de mensen die nu door ons buitengesloten worden, die wij als niet-erbij-horend beschouwen, die we niet zien staan, waar we ons portemonnee voor gesloten houden, waar we onze harten voor gesloten houden. Maar uiteindelijk worden wij er zelf ook beter van. Mensen die meer vanuit ons hart en minder vanuit ons slecht begrepen eigenbelang handelen, mensen die iets meer van Jezus' preken begrepen hebben, mensen die iets meer zijn georiënteerd op zijn Koninkrijk. Mensen die er geen moeite mee hebben als de laatste eersten zouden worden, ook als dat zou betekenen dat wij een stapje terug moeten doen.

Als dat zou kunnen...

Amen.